

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 4Cdo/26/2020
Identifikačné číslo spisu: 5113220756
Dátum vydania rozhodnutia: 29.07.2020
Meno a priezvisko: JUDr. Gabriela Klenková
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2020:5113220756.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcov 1/ J.. W. B., bývajúceho v Ž., A. V.S. XXXX/X, zastúpeného JUDr. Magda Poliačiková, advokátka, s.r.o., so sídlom v Žiline, Národná 17, IČO: 36 848 654, 2/ Q.. V. W., bývajúcej v Ž., T. XX, proti žalovanému R. C., bývajúcemu v Ž., X. XXXX/XX, zastúpenému JUDr. Ivanou Tomkowou, advokátkou so sídlom v Žiline, Kvačalova 1, o zaplatenie 26 480,- eur s príslušenstvom, vedenom na Okresnom súde Žilina pod sp. zn. 6 C 255/2013, o dovolaní žalobcu 1/ proti rozsudku Krajského súdu v Žiline z 22. augusta 2019 sp. zn. 10 Co 268/2018, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu vo výroku o zamietnutí žaloby vo zvyšnej časti a vo výroku o trovách konania vo vzťahu k žalobcovi 1/ z r u š u j e a v e c m u v t o m t o r o z s a h u v r a c i a n a d ě a ľ š i e k o n a n i e .

Odôvodnenie

I. Skutkové okolnosti prípadu a obsah napadnutých rozhodnutí.

1. Okresný súd Žilina (ďalej len „súd prvej inštancie“) rozsudkom z 30. januára 2018 č. k. 6 C 255/2013-410 uložil žalovanému povinnosť zaplatiť žalobcovi 1/ sumu 758,64 eura spolu z úrokom z omeškania vo výške 8,5 % ročne zo sumy 95,47 eura od 1. septembra 2013 do zaplatenia, vo výške 8,5 % zo sumy 191,96 eura od 1. septembra 2013 do zaplatenia, vo výške 8,25 % ročne zo sumy 92,58 eura od 1. januára 2014 do zaplatenia, vo výške 8,05 % ročne zo sumy 94,11 eura od 22. augusta 2015 do zaplatenia, vo výške 8,05 % ročne zo sumy 192,14 eura od 22. augusta 2015 do zaplatenia a vo výške 8,05 % ročne zo sumy 92,38 eura od 22. augusta 2015 do zaplatenia, všetko do 3 dní od právoplatnosti rozsudku. Konanie o žalobe žalobcu 1/ v časti o zaplatenie sumy 3 782,80 eura spolu s úrokmi z omeškania zastavil. Uložil žalovanému povinnosť zaplatiť žalobkyni 2/ sumu 1 770,17 eura spolu úrokom z omeškania vo výške 8,5 % ročne zo sumy 222,76 eura od 1. septembra 2013 do zaplatenia, vo výške 8,5 % ročne zo sumy 447,92 eura od 1. septembra 2013 do zaplatenia, vo výške 8,25 % ročne zo sumy 216,01 eura od 1. januára 2014 do zaplatenia, vo výške 8,05 % ročne zo sumy 219,60 eura od 22. augusta 2015 do zaplatenia, vo výške 8,05 % ročne zo sumy 448,33 eura od 22. augusta 2015 do zaplatenia a vo výške 8,05 % ročne zo sumy 215,55 eura od 22. augusta 2015 do zaplatenia, všetko v lehote 3 dní od právoplatnosti rozsudku. Konanie o žalobe žalobkyne 2/ v časti o zaplatenie sumy 8 826,55 eura spolu s úrokmi z omeškania zastavil. Žalobu žalobcov vo zvyšnej časti

zamietol. Návrh žalovaného zo dňa 10. októbra 2017 na prerušenie konania do právoplatného skončenia konania Okresného súdu Žilina vedeného pod sp. zn. 13 C/52/2012 zamietol. Výslovil, že o nároku na náhradu trov konania rozhodne samostatným uznesením.

1.1. V odôvodnení uviedol, že nárok žalobcov na vydanie bezdôvodného obohatenia za obdobie od 1. júla 2011 do 14. februára 2012 považoval za dôvodný, lebo žalovaný v uvedenom období nedisponoval právnym titulom na užívanie pozemku žalobcov parcely KN-C č. XXXX/X - zastavané plochy a nádvoria o výmere 329 m², k. ú. Ž., a preto sa na úkor žalobcov bezdôvodne obohatil v zmysle ustanovenia § 451 ods. 2 Občianskeho zákonníka. Pri stanovení výšky nároku za preukázaný spôsob užívania pozemku vychádzal zo znaleckého posudku znalca J.. A., ktorý určil celkovú hodnotu ročnej odplaty za zriadenie vecného bremena v rozpätí 6,30 až 6,55 eura/m², ktorú strany nerozporovali. Použitú metódu znalcom na určenie pomeru v akom by mala byť celková všeobecná hodnota za zriadenie práva vecného bremena rozdelená medzi všetkých dotknutých vlastníkov pozemkov považoval za správnu.

1.2. Vo vzťahu k uplatnenému obdobiu od 15. februára 2012 do 30. júna 2015 konštatoval, že žalovaný bol oprávnený užívať nehnuteľnosť v podielovom spoluvlastníctve žalobcov a to na základe uznesenia Krajského súdu v Žiline č. k. 10 Co 312/2011-372 z 25. januára 2012, ktorým boli dočasne upravené pomery ohľadne prístupu a práva prechodu peši a prejazdu osobnými a nákladnými motorovými vozidlami žalovaného k jeho nehnuteľnostiam evidovaným na liste vlastníctva (ďalej len „LV“) č. XXXX a LV č. XXXX vedených pre k. ú. Ž.. Konštatoval, že nárok obmedzeného vlastníka pozemku na poskytnutie náhrady nemá podobu nároku na vydanie bezdôvodného obohatenia, lebo k majetkovému prospechu žalovaného nedošlo na základe ani jednej zo skutkových podstát uvedených v ustanovení § 451 ods. 2 Občianskeho zákonníka.

1.3. Z uvedených dôvodov zaviazal žalovaného zaplatiť žalobcovi 1/ sumu 758,64 eura istiny s prísl. a žalobkyni 2/ sumu 3 782,80 eura istiny s prísl. V prevyšujúcej časti uplatnenej istiny, aj v časti uplatneného nároku na zaplatenie nákladov spojených s vyhotovením znaleckého posudku č. 1/2012 znalcom J.. S. (54,- eur žalobcom 1/, 126,- eur žalobkyňou 2/) a v časti uplatnených úrokov z omeškania žalobu ako nedôvodnú zamietol. Z dôvodu späťvzatia žaloby sčasti konanie zastavil. Návrh žalovaného na prerušenie konania zamietol z dôvodu nespĺnenia zákonných podmienok v zmysle § 164 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“).

2. Krajský súd v Žiline (ďalej len „odvolací súd“) na odvolanie obidvoch strán sporu rozsudkom z 22. augusta 2019 sp. zn. 10 Co 268/2018 rozhodnutie súdu prvej inštancie vo vyhovujúcich výrokoch o uložení povinnosti žalovanému zaplatiť žalobcovi 1/ sumu 758,64 eura istiny s prísl. a žalobkyni 2/ sumu 1 770,17 eura istiny s prísl., vo výroku o zamietnutí žaloby a vo výroku o trovách konania potvrdil. Žiadnej zo sporových strán nepriznal nárok na náhradu trov odvolacieho konania.

2.1. Stotožnil sa so záverom súdu prvej inštancie, že nárok žalobcov je originárnym nárokom vyplývajúcim z ochrany ich vlastníckeho práva, ako aj s tým, že žalovaný sa bezdôvodne obohatil na úkor žalobcov, a preto musí bezdôvodné obohatenie vydať. V súvislosti so spochybňovaním metódy rozdelenia všeobecnej hodnoty ročnej odplaty za zriadenie práva podľa výmery pozemkov vlastníkov susediacich nehnuteľností uviedol, že by bolo prakticky nemožné preukázať, ako často a v akom rozsahu dotknutý pozemok, ktorý z užívateľov využíval, pričom žalobcovia nenavrhlí v konaní rozdelenie podľa iného kľúča. Ďalej uviedol, že konaním súdu prvej inštancie nedošlo k porušeniu princípu rovného postavenia strán, keďže jeho naplnením nie je taký prístup súdu, že bude nekriticky, resp. bez náležitého vyhodnotenia prijímať všetky dôkazy predložené stranami. Podotkol, že v danom prípade to s ohľadom stanovenia hodnoty odplaty ani nebolo možné, keďže v konaní bolo predložených viacero podkladov so zásadne odlišnými hodnotami vychádzajúcimi z odlišných základov (nájom, užívanie na prechod a prejazd, resp. právo zodpovedajúce vecnému bremenu prechodu a prejazdu). Odvolací súd ďalej zdôraznil, že suma finančne kvantifikovanej hodnoty obmedzenia žalobcov musí byť uhradená v súhrne/celosti len jedenkrát, t. j. nie každým panujúcim pozemkom v celosti. Dodal, že právnym základom nároku žalobcov je celkové obmedzenie užívania ich majetku oprávnenými subjektmi a nie individuálna početnosť tohto užívania. V súvislosti s odvolacou argumentáciou žalobcov, že žalovaný nie je nijako obmedzovaný v užívaní sporného pozemku, poukázal na priamy rozpor s ich iným tvrdením - že v čase, keď žalovaný používa sporný pozemok na zásobovanie svojho obchodu, nemôžu ho využívať ostatní vlastníci susediacich pozemkov. Napokon uzavrel, že rovnako ako žalovaný môžu

využívať sporný pozemok aj ostatní vlastníci susediacich pozemkov, a preto je žalovaný v uvedenom zmysle obmedzovaný v užívaní sporného pozemku. Odvolací súd sa nestotožnil s názorom žalobcov ohľadom riešenia prejudiciálnej otázky, keď uviedol, že žalobcami uvádzané rozhodnutie Krajského súdu v Bratislave (sp. zn. 6 Co 79/2016) neriešilo otázku, ktorá by mala/mohla mať priamy právny význam pre rozhodnutie danej veci. Dodal, že išlo len o obdobnú právnu otázku, a nešlo ani o jeden z prípadov predpokladaných v ustanoveniach § 193 a § 194 CSP. V súvislosti s ďalšími odvolacími námietkami uviedol, že rozsah (počet) prekročenia „oprávnení“/nadužívania sporného pozemku žalovaným (predovšetkým v súvislosti s nakládkou a vykládkou tovaru na pozemku žalobcov) nemôže mať podstatný vplyv na rozsah žalobcami uplatneného nároku. Napokon uzavrel, že zo zmluvy o užívaní pozemku uzatvorenej medzi 1. PM Správcovská s. r. o. a žalovaným nie je možné vyvodiť, že by sa „užívaním“ myslel len prechod a prejazd cez dotknutý pozemok, a nie napríklad aj státie, parkovanie, vykladanie tovaru. Uzavrel, že nie je možné stotožniť rozsah užívania pozemku na základe predmetnej zmluvy s rozsahom, na základe ktorého žalobcovia uplatňujú nárok v danej veci. Vo vzťahu k úroku z omeškania skonštatoval, že žalobcovia nepreukázali doručenie výzvy na plnenie z 13. marca 2012 žalovanému, lebo takýto dôkaz nevyplýva z obsahu spisu. K namietanej výške podielu (29,73 %) na celkovej náhrade, vychádzajúc z celkovej výmery pozemkov v jeho vlastníctve uviedol, že žalovaný prístupovú cestu využíval zrejme aj pred nariadením predbežného opatrenia. Napadnuté rozhodnutie potvrdil v súlade s ustanovením § 387 ods. 1 CSP.

O nároku na náhradu trov odvolacieho konania rozhodol podľa § 255 ods. 1 v spojení s 396 ods. 1 CSP.

II. Argumentácia dovolateľa a replika žalovaného.

3. Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podal žalobca 1/ dovolanie, ktorého prípustnosť vyvodzoval z ustanovenia § 420 písm. f) CSP, keďže došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces nedostatočným zistením skutkového stavu, nevykonaním navrhnutých dôkazov a nedostatočným odôvodnením, a tiež z ustanovenia § 421 ods. 1 písm. a), b) a c) CSP, nakoľko rozhodnutie odvolacieho súdu spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci. Namietal, že odvolací súd nezaujal žiadne stanovisko k otázke základu nároku, ako aj k stanoveniu výšky, lebo neuviedol prečo vychádzal výlučne zo znaleckého posudku č. XX/XXXX znalca J.. A. a prečo vôbec neprihliadal na ďalšie vykonané dôkazy, ako aj neodôvodnil delenie odplaty medzi viaceré subjekty. Podľa názoru žalobcu 1/, došlo k porušeniu ústavou garantovaného práva na spravodlivý proces, lebo odôvodnenie napadnutého rozhodnutia nezodpovedá zákonným požiadavkám, je neurčité a nepresvedčivé. V súvislosti s právnym posúdením základu nároku bol toho názoru, že správne mal byť nárok posúdený ako bezdôvodné obohatenie. Poukazujúc na rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4 Cdo 52/2009 uviedol, že pokiaľ nie je upravené užívanie pozemku vlastnícky patriaceho tretej osobe, má to za následok vznik bezdôvodného obohatenia plnením bez právneho dôvodu, pretože aj keď existuje právny dôvod užívania cudzieho pozemku (napr. predbežné opatrenie), nejde o titul, podľa ktorého by žalovanému vzniklo oprávnenie, aby takéto plnenie bolo poskytované bezplatne. Keďže predbežné opatrenie nevytvára žiaden záväzkový vzťah medzi účastníkmi konania a v danom prípade nezaložilo žalovanému právny titul na užívanie pozemku žalobcov, konštatoval, že užívanie pozemku žalobcov je potrebné považovať v celom rozsahu za bezdôvodné obohatenie. K namietanej výške uviedol, že obvyklá výška odplaty za užívanie pozemku, ktorého účelom je prechod a prejazd motorovými vozidlami, je trhovú výšku odplaty, t. j. výška, ktorá zodpovedá sume, za akú medzi sebou uzatvárali iné subjekty v danej lokalite zmluvy o užívaní pozemku za účelom prechodu a prejazdu. Namietal, že súdy neskúmali objektívnu výšku odplaty za užívanie pozemku podľa ceny, v danom mieste a čase obvyklej. V tejto súvislosti poukázal na predložené zmluvy o užívaní pozemku žalobcov i odborné vyjadrenie realitnej kancelárie ADAMS, s. r. o. posudzujúcej obvyklú cenu odplaty v danom mieste a čase, z ktorých vyplynula cena jedenásťnásobne vyššia ako suma určená znaleckým posudkom vo výške 50,- eur. Zdôraznil, že zmluvy o užívaní ich parcely nemajú charakter nájomnej zmluvy, ale jednoznačne z nich vyplýva, že ich účelom je prechod a prejazd viacerých subjektov cez ich pozemok. Za nesprávne považoval i záver súdov ohľadom delby odplaty medzi viaceré subjekty, nakoľko prechod a prejazd cez pozemok žalobcov bol žalovaným vykonávaný v celom rozsahu bez ohľadu na počet ďalších užívateľov. Odvolací súd sa žiadnym spôsobom nevysporiadal s otázkou, na základe akého právneho dôvodu (titulu) by sa mal vlastník, ktorý má právny titul na užívanie parcely žalobcov - zmluvu o zriadení vecného bremena, finančne podieľať na úhrade

časti bezdôvodného obohatenia žalovaného, ktorý užíva pozemok bez právneho titulu. Konštatoval, že žalovaný, ktorý užíva cudzí pozemok protiprávne, nemohol byť akýmkoľvek spôsobom limitovaný v tomto užívaní a je povinný platiť náhradu za vecné bremeno v celom rozsahu. Podotkol, že metóda rozdelenia odplaty použitá v znaleckom posudku, podľa podielu výmery pozemkov jednotlivých vlastníkov, ktoré sú prístupné zo sporného pozemku vo vlastníctve žalobcov, neodzrkadľuje mieru užívania tohto pozemku jednotlivými subjektmi. Ďalej namietal, že odvolací súd porušil zásadu prejudiciality, keď v odôvodnení nezohľadnil rozhodnutie Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 6 Co 79/2016, podľa ktorého nie je možné odplatu v danom mieste a čase obvyklú za užívanie cudzieho pozemku rozdeliť. V súvislosti s rozsahom využívania pozemku konštatoval, že v konaní jednoznačne preukázal, že žalovaný využíva pozemok žalobcov nielen na prechod a prejazd, ale sústavne aj na nakládku a vykládku tovaru. Navrhol zrušiť rozhodnutie odvolacieho súdu a vec mu vrátiť na ďalšie konanie, prípadne zmeniť a vyhovieť jeho odvolaniu proti rozsudku súdu prvej inštancie. Uplatnil si náhradu trov dovolacieho konania.

4. Žalovaný v písomnom vyjadrení k dovolaniu uviedol, že podané dovolanie je tzv. „skrytým odvolaním“, čo je neprípustné. Napadnuté rozhodnutie považoval za dostatočne odôvodnené, pričom zdôraznil, že za vadu konania nemožno považovať to, že odvolací súd neodôvodnil svoje rozhodnutie podľa predstáv žalobcov. Navyše poukázal na to, že v zmysle § 422 CSP je dovolanie žalobcu 1/ neprípustné z dôvodu, že napadnutý výrok odvolacieho súdu o peňažnom plnení neprevyšuje sumu desaťnásobku minimálnej mzdy stanovenej pre rok 2013. Dodal, že povinnosť uloženú mu právoplatným rozhodnutím splnil a uhradil žalobcom dlžnú sumu, čím vyjadril svoj súhlas s rozsudkom, ktorý považuje za vecne správny. Navrhol dovolanie zamietnuť v zmysle ustanovenia § 448 CSP.

III. Procesné posúdenie veci dovolacím súdom.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „dovolací súd“ resp. „najvyšší súd“) príslušný na rozhodnutie o dovolaní (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana sporu, v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) po preskúmaní, či dovolanie obsahuje zákonom predpísané náležitosti (§ 428 CSP) a či sú splnené podmienky podľa § 429 CSP, v rámci dovolacieho prieskumu dospel k záveru, že dovolanie je nielen prípustné, ale aj dôvodné.

6. Právo na súdnu ochranu nie je absolútne a v záujme zaistenia právnej istoty a riadneho výkonu spravodlivosti podlieha určitým obmedzeniam. Toto právo, súčasťou ktorého je bezpochyby tiež právo domôcť sa na opravnom súde nápravy chýb a nedostatkov v konaní a rozhodovaní súdu nižšieho stupňa, sa v civilnoprávnom konaní zaručuje len vtedy, ak sú splnené všetky procesné podmienky, za splnenia ktorých civilný súd môže konať a rozhodnúť o veci samej. Platí to pre všetky štádiá konania, vrátane dovolacieho konania (napr. porov. sp. zn. I. ÚS 4/2011).

7. Dovolanie treba považovať za mimoriadny opravný prostriedok, ktorý má v systéme opravných prostriedkov civilného sporového konania osobitné postavenie. Dovolanie nie je „ďalším odvolaním“ a dovolací súd nesmie byť vnímaný (procesnými stranami ani samotným dovolacím súdom) ako tretia inštancia, v rámci konania ktorej by bolo možné preskúmať akékoľvek rozhodnutie odvolacieho súdu. Otázka posúdenia, či sú alebo nie sú splnené podmienky, za ktorých sa môže uskutočniť dovolacie konanie, patrí do výlučnej právomoci dovolacieho súdu.

8. Podľa § 419 CSP proti rozhodnutiu odvolacieho súdu je prípustné dovolanie, ak to zákon pripúšťa. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné sú vymenované v ustanoveniach § 420 a § 421 CSP.

9. Podľa § 440 CSP dovolací súd je dovolacími dôvodmi viazaný tak, ako sú obsahovo vymedzené v podanom dovolaní.

10. Podľa § 420 písm. f) CSP dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo

veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

11. Podľa § 431 CSP dovolanie prípustné podľa § 420 možno odôvodniť iba tým, že v konaní došlo k vade uvedenej v tomto ustanovení. Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie, v čom spočíva táto vada.

12. Podľa § 421 ods. 1 písm. a), b), c) CSP dovolanie je prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne.

13. Podľa § 432 CSP dovolanie prípustné podľa § 421 možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci. Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia.

14. Podstata práva na spravodlivý súdny proces je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na nestrannom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom. Integrálnou súčasťou tohto práva je právo na relevantné, zákonu zodpovedajúce konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky a ich spravodlivé rozhodnutie (sp. zn. I. ÚS 26/94).

15. Pod porušením práva na spravodlivý proces (vo všeobecnosti) treba rozumieť taký postup súdu, ktorým sa účastníkom konania znemožní realizácia tých procesných práv, ktoré im právna úprava priznáva za účelom zabezpečenia spravodlivej ochrany ich práv a právom chránených záujmov v tomto konaní, pričom miera tohto porušenia znamená porušenie práva na spravodlivý proces; jeho súčasťou je aj náležité odôvodnenie rozhodnutia (sp. zn. II. ÚS 559/2018, III. ÚS 47/2019, či 4 Cdo 140/2019 alebo 4 Cdo 120/2019).

16. V prípade „konkurencie“ viacerých dovolacích dôvodov senát 4 Cdo štandardne dáva prednosť vecnému prieskumu napadnutého rozhodnutia odvolacieho súdu, pred procesným prieskumom (porov. sp. zn. 4 Cdo 198/2019, 4 Cdo 200/2019), prípadne sa k nim vyjadrí tak, aby zabránil zbytočnému „ping-pongu“ medzi odvolacím a dovolacím súdom.

17. Z hľadiska prípustnosti dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. a), b), c) CSP má určujúci význam vymedzenie „právnej“ otázky, ktorá bola riešená odvolacím súdom, avšak odvolací súd sa pri jej posúdení odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, alebo ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená, alebo ktorá právna otázka je dovolacím súdom posudzovaná rozdielne. Na to, aby na základe dovolania podaného podľa uvedeného ustanovenia mohlo byť rozhodnutie odvolacieho súdu podrobené meritórnemu dovolaciemu prieskumu z hľadiska namietaného nesprávneho právneho posúdenia veci (§ 432 ods. 1 CSP), musia byť (najskôr) splnené predpoklady prípustnosti (vecnej prejednávateľnosti) dovolania, zodpovedajúce niektorému zo spôsobov riešenia tej právnej otázky, od vyriešenia ktorej záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu a tiež podmienky dovolacieho konania, medzi ktoré okrem iného patrí riadne odôvodnenie dovolania prípustnými dovolacími dôvodmi a spôsobom vymedzeným v ustanoveniach § 431 až § 435 CSP (napr. rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 4 Cdo 64/2018). K posúdeniu dôvodnosti dovolania a teda vecnej správnosti napadnutého rozhodnutia (či dovolateľom napadnuté rozhodnutie skutočne spočíva na nesprávnom právnom posúdení), môže dovolací súd pristúpiť len po prijatí záveru o prípustnosti dovolania.

18. Otázkou relevantnou podľa § 421 ods. 1 CSP môže byť len otázka právna (nie skutková). Môže ísť tak o otázku hmotnoprávnu, ako aj o otázku procesnoprávnu (ktorej riešenie záviselo na aplikácii a

interpretácii procesných ustanovení). Tu treba pripomenúť, že identifikácia právneho dôvodu plnenia pre vyriešenie otázky, že išlo o bezdôvodné obohatenie, nie je otázkou skutkovou, ale otázkou právnou.

19. Pre právnú otázku v zmysle § 421 ods. 1 písm. a) CSP je charakteristický „odklon“ jej riešenia, ktorý zvolil odvolací súd od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu v zmysle rozhodnutia č. 71/2018 Zbierky stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky. Ide teda o situáciu, v ktorej sa už rozhodovanie najvyššieho súdu ustálilo na určitom riešení právnej otázky a odvolací súd sa však svojím rozhodnutím odklonil od „ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu“ (porov. rozhodnutie č. 83/2018 Zbierky stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky), alebo ústavného súdu (porov. sp. zn. 4 Cdo 142/2019).

19.1. Všeobecný súd je totiž povinný rešpektovať vyložené a aplikované nosné právne pravidlo, o ktoré sa opiera výrok rozhodnutia ústavného súdu, pri rozhodovaní nasledujúcich skutkovo obdobných prípadov s tým, že odmietnuť rešpektovať právny názor vyjadrený v rozhodnutí ústavného súdu môže len výnimočne v prípade, že je z opodstatnených a dôkladne vysvetlených dôvodov presvedčený o tom, že je nutné právne závery prezentované ústavným súdom revidovať.

19.2. Ak má dovolateľ za to, že právny záver odvolacieho súdu je v rozpore s judikatúrou ústavného súdu, potom v dovolacom konaní prichádzajú do úvahy dve riešenia, a to buď postup podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP cestou odklonu dovolacieho súdu od svojej doterajšej judikatúry, alebo postup podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP, ak najvyšší súd doteraz neriešil nastolenú právnú otázku.

IV. Nútené obmedzenie vlastníckeho práva.

20. Na úvod svojho vlastného posúdenia považuje najvyšší súd za žiadúce stručne zhrnúť základné východiská, ktoré sa vo veci žalobcu premietnu do rozhodovania o jeho nároku na náhradu za nútené obmedzenie vlastníckeho práva podľa čl. 11 ods. 4 Listiny základných práv a slobôd, resp. čl. 20 ods. 4 ústavy.

21. Vlastnícke právo patrí svojou povahou do kategórie „základných“ práv a slobôd jednotlivca a tvorí teda jadro personálnej autonómie jednotlivca vo vzťahu k verejnej moci. Aj napriek tomu ako iné základné práva je rovnako vlastnícke právo obmedziteľné, a to v prípade kolízie s iným základným právom alebo v prípade nevyhnutného presadenia ústavne aprobovaného verejného či iného záujmu. Vzhľadom na to, že vlastnícke právo nemá -na rozdiel od iných základných práv - pomerne jasne vyjadriteľnú materiálnu (hmotnú/ekonomickú) hodnotu a jeho realizácia stojí v základe spoločenských trhových transakcií, vyžaduje jeho prípadné obmedzenie spravidla poskytnutie kompenzácie (náhrady).

22. Obmedzením vlastníckeho práva treba rozumieť len také obmedzenie, ktoré vylučuje realizáciu vlastníckeho práva buď celkom alebo v rozsahu, ktorý podstatnou mierou znemožňuje výkon vlastníckeho práva v niektorých jeho zložkách (porov. rozsudok Veľkého senátu Európskeho súdu pre ľudské práva z 29. marca 2010 vo veci Brosset - Triboulet a spol. v. Francúzsko, sťažnosť č. 34078/02, § 94).

23. Za znaky kvalifikovaného obmedzenia vlastníckeho práva, ktoré nevyhnutne vyžaduje poskytnutie náhrady, je obmedzenie idúce nad rámec povinností, ktoré zákon všeobecne stanovuje pre všetky subjekty vlastníckeho práva za dodržania princípu rovnosti. Druhou podmienkou je intenzita obmedzenia vlastníckeho práva, ktorá môže byť vyjadrená viacerými faktormi, a to predovšetkým otázkou rozsahu samotného obmedzenia, a ďalej dĺžkou trvania takého obmedzenia, teda či ide o obmedzenie dočasné alebo trvalé.

24. Najvyšší súd uzatvára, že absencia výslovnej zákonnej úpravy poskytovania náhrad za súdom „zriadené vecné bremeno“ formou dočasného opatrenia, nutne neznamená, že náhrada poskytnutá byť nemá. Nie je totiž vylúčené, aby bola taká náhrada poskytovaná na základe priamej aplikácie čl. 11 ods. 4 Listiny základných práv a slobôd, či čl. 20 ods. 4 ústavy (porov. aj sp. zn. PL. ÚS 42/2015).

25. Použitie ústavnej úpravy priamo prichádza do úvahy vtedy, ak (i) zákonodarca vec neupravil, resp. nemusel upraviť, alebo (ii) zákonodarca upravil vzťah len čiastočne. Priama aplikácia ústavy v tomto prípade nevedie ku konfliktu medzi ústavou a podústavným právom, pretože ústava je základom pre rozhodnutie o individuálnej veci bez nutnosti brať do úvahy iné právne normy. Ústavnú normu teda je možné aplikovať priamo vtedy, ak sú splnené podmienky, a to, že existuje dostatočný právny základ pre rozhodnutie sporu v ústave a právna norma je konkrétna a jednoznačná (Lalík, T.: Priama aplikácia ústavy s dôrazom na všeobecné súdy; Justičná revue, 72,2020, č. 4, s. 447 - 457).

Jednou z funkcií ústavnej úpravy základných práv a slobôd je ich „prežarovanie“ celým právnym poriadkom, včítane oblasti súkromného práva, spočívajúce v zakotvení povinností orgánov verejnej moci, hlavne súdov, interpretovať a aplikovať právo ohľadom ochrany základných práv. Právo v rukách sudcov nemôže byť len súborom mechanicky a formalisticky aplikovaného právneho poriadku bez ohľadu na zmysel a účel toho ktorého nimi chráneného záujmu, ale musí byť predovšetkým nástrojom spravodlivosti.

26. Podľa čl. 20 ods. 4 ústavy vyvlastnenie alebo nútené obmedzenie vlastníckeho práva je možné iba v nevyhnutnej miere a vo verejnom záujme, a to na základe zákona a za primeranú náhradu. Primeraná náhrada má reálny, nepredstieraný význam. V prípade núteného obmedzenia vlastníckych práv slúži vlastníčkovi ako príspevok na náhradu ekonomických strát na výnose z majetku, ktorý buď vôbec nemôže užívať, alebo užívať iba v obmedzenej miere. Ústavná ochrana sa preto vo výkone vlastníckeho obmedzenému vlastníčkovi zaručuje po celý čas trvania obmedzenia vlastníka.

27. Z uvedeného je zrejmé, že pri posudzovaní, či má byť spoluvlastníkovi pozemku poskytnutá náhrada za obmedzenie vlastníckeho práva, spôsobené súdnym rozhodnutím, je potrebné vždy posudzovať rozhodné okolnosti konkrétneho prípadu. Nemožno všeobecne povedať, že by súdom zriadené vecné bremeno vždy predstavovalo zásah do vlastníckeho práva, za ktoré treba poskytnúť náhradu, ale nemožno ani paušálne poskytnutie náhrady vylúčiť, ako to urobili nižšie súdy v posudzovanom prípade, rovnako nemožno paušálne stanoviť jej výšku.

V. Vlastné posúdenie veci.

28. V dovolacom konaní bolo predmetom preskúmania napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu v zamietavom výroku o zaplatenie 3456,56 eura na základe podaného dovolania žalobcom 1/, ktorá preyšuje majetkový cenzus (tzv. ratione valoris) podľa ustanovenia § 422 ods. 1 CSP, lebo výška minimálnej mzdy ku dňu podania žaloby 28. júna 2013 bola stanovená v sume 337,70 eura podľa § 1 písm. a) Nariadenia vlády Slovenskej republiky z 10. októbra 2012, ktorým sa stanovuje suma minimálnej mzdy na rok 2013, t. j. 3377,- eur predstavuje desaťnásobok minimálnej mzdy.

29. Posúdenie, či medzi účastníkmi išlo o vzťah z bezdôvodného obohatenia závisí od naplnenia znakov skutkovej podstaty hmotnoprávnej normy - § 451 Občianskeho zákonníka. Podstatou bezdôvodného obohatenia je zákonom stanovená povinnosť toho, kto sa na úkor iného bezdôvodne obohatí, toto obohatenie vydať tomu, na koho úkor bol predmet bezdôvodného obohatenia získaný (§ 451 ods. 1 Občianskeho zákonníka). Závazkový právny vzťah z bezdôvodného obohatenia vznikne však len za splnenia zákonných predpokladov, ktorými sú získanie bezdôvodného obohatenia na strane určitej osoby (obohateného), protiprávnosť získania, majetková ujma, ktorá postihuje inú určitú osobu (postihnutého) a príčinná súvislosť medzi protiprávnym získaním bezdôvodného obohatenia určitou osobou a majetkovou ujmovou inej určitej osoby. Splnenie týchto predpokladov musí preukázať ten, kto tvrdí, že na jeho úkor bolo bezdôvodné obohatenie získané; pričom posúdenie týchto predpokladov súdom je vždy závislé od špecifických skutkových okolností v konkrétnej prejednávanej veci.

Bez dôvodné obohatenie má subsidiárnu povahu, takže prichádza do úvahy len tam, kde nárok nemožno odvodiť z iného právneho titulu.

30. Súdny nižších inšancií nepriznali žalobcom uplatnený nárok na vydanie bezdôvodného obohatenia žalovaným za obdobie od 15. februára 2012 do 30. júna 2015 z dôvodu, že na základe vydaného uznesenia Krajského súdu v Žiline (č. k. 10 Co 312/2011- 372 z 25. januára 2012) boli žalobcovia povinní strpieť právo prechodu žalovaného peši, osobnými a nákladnými motorovými vozidlami žalovaného cez dotknutý pozemok parcelu KN-C č. XXXX/X - zastavané plochy a nádvoria o výmere 329 m², prechádzať k jeho nehnuteľnostiam evidovaným na LV č. XXXX a LV č. XXXX, nachádzajúce sa v k. ú. Ž.. Žalovanému bola zároveň uložená povinnosť podať žalobu o zriadenia vecného bremena, ktoré konanie je vedené na Okresnom súde Žilina pod sp. zn. 13 C 52/2012 s tým, že v čase rozhodovania súdov nižších inšancií nebolo uvedené konanie právoplatne skončené. Správne však poukázali na to, že v uvedenom období žalobcovia boli povinní strpieť užívanie dotknutého pozemku žalovaným, a to na základe iného titulu vzniku záväzku - rozhodnutím súdu (formou predbežného opatrenia, resp. neodkladného opatrenia) v zmysle ustanovenia § 489 Občianskeho zákonníka.

31. Rozhodnutie o návrhu na nariadenie predbežného opatrenia (resp. neodkladného opatrenia podľa CSP) v súdnom konaní možno považovať za súčasť základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy. Účelom tohto inštitútu je nevyhnutnosť dočasnej úpravy pomerov, resp. obava, že exekúcia bude ohrozená (porov. sp. zn. I. ÚS 46/2000, sp. zn. I. ÚS 160/2018). Žalovanému uvedené právo nebolo možné odoprieť, ak návrh na nariadenie neodkladného opatrenia na súd podal, o ktorom bol povinný rozhodnúť.

32. K vymedzenej právnej otázke týkajúcej sa určenia, na základe akého titulu by sa mal vlastník, ktorý má právny titul na užívanie parcely žalobcov - zmluvu o zriadení vecného bremena, finančne podieľať na úhrade časti vecného bremena bezdôvodného obohatenia žalovaného, ktorý užíva pozemok bez právneho titulu, žalobcovia poukázali na rozhodnutie najvyššieho súdu sp. n. 4 Cdo 52/2009, ktoré sa týkalo obmedzenia vlastníckeho práva spojeného s užívaním verejného priestranstva, za užívanie ktorého bolo priznané bezdôvodné obohatenie. V danom prípade vecné bremeno vzniklo zo zákona č. 182/1993 Zb. o vlastníctve bytov a nebytových priestorov (§ 23 ods. 5), ktoré je vlastník povinný rešpektovať v nevyhnutnej miere a v rozsahu obmedzenia svojho vlastníckeho práva má právo žiadať náhradu. Vecné bremená zriadené ex lege majú totiž špecifický režim, upravený verejnoprávnymi predpismi, na základe ktorých boli zriadené; zároveň však majú aj súkromnoprávny prvok (porov. sp. zn. 7 Cdo 26/2014), R 73/2016 Zbierka stanovísk najvyššieho súdu a súdov Slovenskej republiky č. 8/2016).

33. Zmyslom čl. 11 ods. 4 Listiny základných práv a slobôd (ale aj čl. 20 ods. 4 ústavy) je, aby obmedzenie vlastníckeho práva jednotlivca, ktoré je v záujme verejnom, v záujme spoločnosti, či jednotlivca je rozumné a spravodlivé, aby bolo obmedzenému jednotlivcovi vykompenzované tým subjektom, v ktorého prospech k obmedzeniu dochádza. Nemožno spravodlivo požadovať, aby „náklady“ oprávneného z vecného bremena niesol len jednotlivec, ktorého právna (vlastnícka) sféra je obmedzovaná.

34. Najvyšší súd dodáva, že absencia výslovnej zákonnej úpravy poskytovania náhrad za zriadenie vecného bremena formou neodkladného opatrenia, nutne neznamená, že náhrada nemá byť poskytnutá. Nie je totiž vylúčené, aby taká náhrada bola poskytnutá na základe priamej aplikácie čl. 11 ods. 4 Listiny základných práv a slobôd a čl. 20 ods. 4 ústavy.

35. Ak v konkrétnom prípade došiel odvolací súd k záveru, že neodkladné opatrenie ohľadne obmedzenia vlastníckeho práva žalobcu 1/ predstavuje kvalifikovaný zásah s ohľadom na dĺžku svojho trvania a rozsah obmedzenia, nie je vylúčené poskytnutie náhrady prostredníctvom priamej aplikácie citovaných noriem nášho ústavného poriadku.

36. Vymedzená právna otázka týkajúca sa nárokov za obmedzenie vlastníckeho práva zriadením vecného bremena na základe rôznych právnych titulov, resp. zákona, bola v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu riešená napr. R 73/2016, R 36/2006 - týkajúce sa vecného bremena zriadeného na základe zákona, alebo konštitutívnym rozhodnutím oprávneného orgánu, v ktorých to právny predpis umožňuje, napr. R

50/1985, R 12/1988, alebo zatiaľ riešená všeobecným súdom nebola, ale bola riešená ústavným súdom so záverom, že náhrada (spolu) vlastníkovi zásadne patrí. Z uvedeného teda vyplýva, že žalobca 1/ uplatnil dovolací dôvod podľa ustanovenia § 421 ods. 1 písm. a) a b) CSP správne.

37. Z uvedených dôvodov najvyšší súd vyhovel dovolaniu žalobcu 1/ a rozhodnutie odvolacieho súdu v ním napadnutej časti zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie a nové rozhodnutie v súlade s ustanovením § 449 ods.1 v spojení s § 450 CSP s tým, že v tomto rozhodnutí vyslovený právny názor je preň záväzný a v novom rozhodnutí bude reagovať aj na ostatné námietky, ktoré predostrel dovolateľ vo svojom dovolaní.

38. O trovách dovolacieho konania rozhodne odvolací súd v novom rozhodnutí vo veci samej v súlade s ustanovením § 453 ods. 1, 3 CSP.

39. Rozhodnutie bolo prijaté senátom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky v pomere hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.